

AMERİKA'NIN KOLONİZASYONU VE BAĞIMSIZLIK SAVAŞI

Hazırlayan
Av. Ömer Faruk ATAGÜN

ANKARA - 2020

İÇİNDEKİLER

A. GİRİŞ

B. COĞRAFİ KEŞİFLER ÖNCESİ FEODAL AVRUPA

- a. Erken Dönem Hıristiyanlık**
- b. Kilise Egemenliğinde Skolastik Düşünce**
- c. İtalyan Şehir Devletleri**

C. YENİ DÜNYANIN KEŞFİ

Ç. SÖMÜRGEÇİLİK

- a. Merkantilizm**
- b. İspanyol Sömürgeciliği**
- c. Hollanda Sömürgeciliği**
- ç. İngiliz Sömürgeciliği**

D. AMERİKAN BAĞIMSIZLIK SAVAŞI

E. ANAYASAL DÜZENDE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

F. SONUÇ

A. GİRİŞ

Tarih boyunca hukukun dönüşümünde, gücün ve hakimiyetin çeşitli formlarını görmekteyiz. Her dönemde farklı özellikler taşıyan güç tezahürleri, bulunduğu toplumun kurallarını şekillendirmiştir. Örneğin Antik Yunan'da hitabet ve mecliste kendini ifade etme bir güç olarak görülmekteydi. Mecliste kendini iyi ifade edenler, saygı duyulan kişilikler olmakta ve yönetici sıfatına haiz olmaktadır. Roma İmparatorluğunda köleler üzerinde nüfuz sahibi olmak ayrıcalıklı bir güçtü. Köleler üzerinde mülkiyet hakkı iddiası olan yurttaş Romalılar, gerçek kişilik olarak tanınmaktaydı. Orta Çağ dönemine baktığımızda, toprak üzerinde hakimiyet sahibi olmak bir güç sağlamaktaydı. Aydınlanma ve Rönesans döneminde ise coğrafi keşifler ve sömürgecilik faaliyetleri sonucunda, kıtalara yayılan bir toplumsal hakimiyet olgusu görülmektedir. Geniş coğrafyalara yayılan bu toplumsal hakimiyet ile zenginleşmenin kaynağı sömürgeleştirme faaliyetinde bulunmuştur.

Bu çalışmanın amacı tarihsel anlamda büyük bir değere sahip sömürgecilik kavramını, olay örgüsü içerisinde neden sonuç ilişkileriyle incelemektir. Sömürgecilik kavramının ortaya çıkış nedenlerini araştırmak ve sonuçlarını ortaya koymak bir diğer ulaşılmak istenen amaçtır. Söz konusu amaçların yanında, özel surette Amerika kıtasının keşiflere konu olması ayrı bir öneme haizdir. Zira dönemin skolastik düşünce haritasında Amerika kıtasının varlığından söz edilmesi mümkün değilken; yeni bir kıta keşfi şüphesiz dünya tarihinde bir mihenk taşı olma özelliğine sahip, büyük bir gelişmedir. Dolayısıyla Amerika kıtasının keşfine ve sömürgeleştirilmesine özel önem atfedilecektir.

Açıklanan amaçlara ulaşırken izlenecek yöntem, öncelikle bir dizi olay örgüsünün ait olduğu dönemin koşullarıyla değerlendirilmesidir. Ayrıca tarihsel yönden konunun ele alınmasında etkili bir yöntem olarak neden sonuç ilişkileri ile tarihsel gelişmeler arasında bağlantıların kurulması izlenecek diğer bir yöntemdir. Ancak bu yöntemler ile amaçlanan, objektif bir tarih kitabı niteliğindeki çalışmaya ulaşmak değildir. Sübjektif bir göz olarak okuyucuya aktarılmak istenen düşünceler, çalışmanın farklı bölümlerine yayılmak suretiyle, öznel bir çalışma oluşturmak temel benimsenen yöntemdir. Bu anlamda çalışma kapsamında öncelikle geçmiş dönemden

başlanarak, coğrafi keşiflere ve sonrasında sömürgeleştirme faaliyetlerine zemin oluşturan siyasi ve ekonomik düzene yer verilecektir.

B. COĞRAFI KEŞİFLER ÖNCESİ ORTA ÇAĞ FEODALİZMİ

Bu bölümde Orta Çağ feodalizmi ile coğrafi keşiflere yol açan gelişmeler incelenecektir.

a. Erken Dönem Hıristiyanlık

"Omnis potestas a deo"¹ sözü ile Aziz Paulus (5-67), Hıristiyanlığa siyasal bir boyut kazandırmış ve Hıristiyanlığın temeline meşruiyetini Tanrıdan alan iktidarı yerleştirmiştir. Seneca'nın (M.Ö 4 - M.S. 65) öğretisi iç özgürlüğün dış köleliği getirmesi, dış özgürlüğün ise aslında iç köleliğe neden olduğudur. Seneca'nın bu felsefesi Hıristiyanlığın Roma'da, özellikle köleler ve toplumun alt sınıfında yayılmasının temel sebebidir. Öyle ki dış özgürlüğe sahip olamayan köle, dış köleliğini içsel özgürlüğü ile bütünleştirir. Hıristiyanlık dininin vaat ettiği kurtuluş doktrini sayesinde içsel özgürlük sağlanır. Bir diğer açıdan, Seneca'ya göre özgürlüğün karşıtı zorunluluktur ve zorunluluk yazgıdır. Bu nedenlerle köleler arasında Hıristiyanlık dini yayılmıştır diyebiliriz.

Aziz Augustinus (354-430) tanrısal yasaların, doğal yasaların ve dünyevi yasaların olduğunu söyleyerek; Hıristiyanlık felsefesinin temellerini oluşturmuştur. Yine Gelasius Orta Çağ boyunca yürürlükte kalacak çifte kılıç teorisini ortaya atan kişi olarak tarihte yerini almıştır. Kilisenin dünyevi devletler karşısında özerkliği çifte kılıç öğretisiyle sağlanmıştır. Çifte kılıç teorisine, kilisenin manevi kılıca, (Auctoritas) kralın ise maddi kılıca (Potestas) sahip olduğu söylenebilir. Bu kapsamda parçalı feodal yapıda bulunan Avrupa şehir devletlerinde kilise ve kral ortak biçimde yönetimi yürütmüştür. Böylece Hıristiyanlık dininin fikri altyapısı henüz erken Hıristiyanlık döneminde kurulmuştur.

¹ Aziz Paulus, Bütün İktidarlar Tanrıdan Gelir.

b. Kilise Egemenliğinde Skolastik Düşünce

Hıristiyanlık dininin Avrupa'da egemen olması ile bilginin kilisenin tekeline girdiğini söyleyebiliriz. Kilisenin öğretileri bilgiyi, toplumsal değerleri, örf adet ve ahlak kuralları gibi her türlü fikri düşünceyi belirlemede önem arz etmiştir. Kiliseye atfedilen kutsallık ve dogmatik inanışlar ile Orta Çağ döneminde uzun yıllar hakimiyet sağlanmıştır.

*"15. yüzyılda klasik Yunan ve Roma düşüncesine yönelik ile güzel sanatlara olan ilginin canlanması, insanın bireyselliğinin farkına vararak, aktif bir özne olarak her şeyi sorgulamaya başlaması ve insanın aracısız ilahi iradeyi anlayabileceğinin kabulü ile Orta Çağ dönemi sonlandırılmaktadır."*² Kişi ile tanrı arasındaki kilisenin rolünü ortadan kaldırmak gerektiğine yönelik bir inanışla, kilisenin mutlak egemenliğine son verilmiştir.

Skolastik düşünce felsefesi, Hıristiyan teolojisinde mantıklı ve sistematik olarak kabul görmüştür. Akıl vahiy tabi kılınarak; vahinin akıldan üstün olduğu, böylece insan aklının her şeyi anlayamayacak bir kapasitede olduğu, dogmatik olarak benimsetilmiştir. Nasıl olsa akıl yoluyla anlayabileceklerim kısıtlı şekilde düşünen birey, akıl gücünü sınırlı görmüş ve kendisine empoze edilen bilgileri akıl süzgecinden geçirmeden, doğruca kabul etmiştir.

c. Feodal Şehir Devletleri

15. yüzyılda İtalyan şehir devletleri ipek ve baharat yoluna hakim, ticaretin merkezi konumunda yer almıştır. Ayrıca bu dönemde Haçlı seferleri yoluyla diğer kültürlerle kurulan ilişkiler ticari hareketliliği sağlamıştır. İtalyan şehir devletlerinin Doğu ülkeler ile Avrupa ülkeleri arasında aracı rolde bulunması, söz konusu şehir devletlerini Haçlı seferlerinde uğrak bir durak haline getirmiştir.³

² Murat Sultan Özkan, Orta Çağ'da Batı Dünyasında Otoritenin Sorunsallığı Tarihi ve Felsefi Bir Çözümleme, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl:2017, Cilt 4, Sayı 8, s. 96 (erişim tarihi 14.01.2020) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/334111>

³ Ömer Çolak, "İtalyan Şehir Devletleri'nin On Dördüncü Yüzyıldan İtibaren Geçirdiği Ekonomik Değişimin Rönesans Hareketine Olan Etkisi", s.4

Dönemin baharat yolunda, Hindistan cevizi, biber, tarçın, karanfil, zencefil, zerdeçal gibi eczacılar tarafından gerek tıpta kullanılan, gerekse sofralarda şifa olarak kullanılan baharatların ticareti yapıldı. Özellikle yükte hafif, pahada ağır mallar tercih edilirdi. İpek yolunun Rusya'ya, Germenlere ve İtalyan şehir devletlerine uzanması nedeni ile, İtalyanlar işlenmiş ipek ürünlerinde tekel konumunda değilken, baharat yolundan elde edilen ürünlerin Avrupa'ya yayılmasında tekel bir güce sahipti. İtalyan şehir devletleri 14. ve 15. yüzyılda çeşitli ticaret yollarına özellikle Akdeniz ve Ege denizlerindeki hakimiyetleri nedeni ile sahiptiler. Ticaret gücüne sahip İtalyan şehir devletlerinin her biri bir liman kenti olması nedeniyle, bu şehir devletleri zenginliklerin merkezi haline gelmiştir.

Akdeniz ve Ege'de bulunan adaların hakimi olan İtalyan şehir devletleri ulusal bir kimliğe sahip olmamasına rağmen, ticaret yolu üzerinde kurduğu hakimiyet nedeni ile zenginleşen bir coğrafi konuma sahipti. Zenginleşme ve refahın yükselmesiyle özgür düşünce ortamına yer verilmiş; sanat akımlarının önü açılmıştır. Böylece Avrupa'nın geneline yayılan bir Rönesans ve aydınlanma akımı oluşmuştur. Ancak parçalı yapıda olan ve ulusal ordusu bulunmayan İtalyan şehir devletleri, sahip olduğu zenginliği Kutsal Roma İmparatorluğu tarafından uğradığı saldırılar sonucunda paylaşmak zorunda kalmıştır. Federal yapıda olan Kutsal Roma İmparatorluğu'nun ilk düzenli ordusu 1422 yılında kurulmuştur ve İtalyan şehir devletleri karşısında zaferler elde etmektedir.⁴ Bu hususta Floransa şehir devletinin hükümdarı konumunda bulunan Lorenzo de' Medici'ye kuzeyden gelecek tehditlere ve içeride oluşabilecek tehditlere karşı iyi yasalar ve iyi ordulara sahip olunması gerektiği öğütlenmiştir.⁵

Meta mübadelesinin ortak noktasında bulunan İtalyan şehir devletleri dönemin zenginleşen bölgesidir. Kapitalizmin bu dönemde İtalyan şehir devletlerinde doğduğu kabul edilmektedir.⁶ Kapitalizmin doğuşu ile İtalyan şehir devletlerinde altın Floransalı, Cenevizli, Milanolu, Siennalı ve Venedikli tüccarların kasasında saklı halde kalmıştır. İlk sermaye birikimi bu tarihte oluşmuş; bu nedenle piyasada dönen

⁴ https://tr.wikipedia.org/wiki/Kutsal_Roma_%C4%B0mparatorlu%C4%9Fu#Ordu

⁵ Niccolo Machiavelli, *Prens*, çev. Kemal Atakay, İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2013, s.72

⁶ Burak Gürel ve Erdem Yörük, "Devlet, Sermaye ve Kapitalizmin Tarihsel Sosyolojisi", *Mülkiye Dergisi*, Yıl: 2018, 42 (2), s.224 (erişim tarihi 15.01.2020)
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/529117>

ticareti karşılayacak miktarda altın bulunamaması söz konusu olmuştur. Bu nedenlerle Avrupa tam olarak bir altın buhranı içinde kalmıştır.

C. YENİ DÜNYANIN KEŞFİ

Coğrafi keşiflerin başlamasında ekonomik, siyasi ve dinsel nedenlerin etkili olduğu bilinmektedir. Gerek Doğu'nun zenginliklerine ulaşma hedefi, gerek deniz yoluyla Hindistan'a varma amacı gerekse keşfedilecek topraklarda Hıristiyanlığı yayma düşüncesi denizlere açılan birçok geminin motivasyonunu oluşturmuştu. Osmanlı Devleti'nin 15. yüzyıldan itibaren siyasi bir güç olarak, öncelikle Balkanlar ve Avrupa'ya doğru fetih ve yönetme politikaları ile ilerliyor oluşu, Avrupa ülkeleri üzerinde baskısını hissettiriyordu. Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethetmesinden sonra, baharat yolunun egemenliği İtalyan şehir devletlerinden alınmıştı. Hindistan ve Uzak Doğu'dan gelen ürünler İskenderiye limanında İtalyan şehir devletlerine gönderilmekte iken; Mısır'ın Osmanlı Devleti tarafından fethi sonrasında baharat yolunun Avrupa ile bağlantısı kesilmişti. Ayrıca ipek yolunu da denetimi altında tutan Osmanlı Devleti, Avrupa'nın Doğu'yla olan ticaretinde önemli bir yer edinmişti. Bu nedenlerle Doğu'nun zenginliklerine doğrudan ulaşmak amacıyla Avrupa ülkeleri deniz yoluyla ulaşım yolları aramaya başlamıştı.

Avrupa ülkelerinin coğrafi keşiflere yönelmesindeki bir diğer itici etki, o dönemde gündeme gelen değerli maden eksikliğiydi. 15. yüzyılla birlikte, Avrupa'da feodal devletlerin yerine merkezi krallıkların kurulması harcamaları arttırmıştı ve kralların elindeki madeni paraların yetersizliği altın ve gümüşe duyulan ihtiyacı doğurmuştu. Doğu ülkelerinde bol miktarda altın, gümüş ve değerli maden bulunduğu fikri, coğrafi keşiflerde diğer bir motivasyon olmuştu.

Avrupa'da altın hırsının giderek yükselmesi ve Marco Polo kitaplarının karıştırılması ile altın ihtiyacının giderilmesi için çeşitli yollar aranmaktaydı. Portekizliler, 15. yüzyılda kendilerine alternatif bir zenginleşme yolu bulmuştu. İtalyan şehir devletleri gibi kıyı ülkesi olan Portekiz'de, Portekiz Prensi Denizci Henry tarafından zamanın en ileri denizcilik bilgilerini geliştirmek amacıyla matematikçiler meclisi kurulmuş, bu mecliste açık deniz gemiciliğinin sorunları incelenmiştir. *"Yapılan çalışmalar sonucu gemi yapımında ilerlemeler kaydedildi.*

*Gemi direklerinin sayısı arttırılarak gemilere daha fazla yelken takılmasına başlandı. Böylece denizciler yelkenlerini farklı dalga ve rüzgârlara karşı gemilerini ayarlama imkânlarını sağladılar. Gemilerin açık denizin dalgalı ve fırtınalı koşullarına daha iyi uyum göstererek dayanıklılığı arttı. Denizciliğin gelişmesinin yanında Müslümanların geliştirdiği pusula açık denizlerde gemicilerin en büyük yardımcısı oldu."*⁷ Bununla birlikte rüzgarlar ve denizdeki akıntılar konusunda incelemeler yapılmıştır. Bu dönemde Portekizliler yeni bir tür gemi inşa etmişler ve bu gemiye Karavela adını vermişlerdir. Karavela adındaki gemilerin özelliği az tayfa ve az miktarda kumanya ile açık denizde yol alabilmesidir. Bu yönden Akdeniz'deki küreklilerden ayrılır. Açık denizdeki rüzgarın etkisiyle harekete daha elverişli bir gemi olduğu söylenebilir. Bu dönemde Portekizliler Afrika kıtasına keşifler düzenlemiştir. Bartolomeu Dias Afrika kıtasının en güneyi olan Ümit Burnu'na ulaşan ilk kişi (1488) olmuştur. Bir diğer Portekizli denizci Vasco De Gama isimli Portekizli denizci Hindistan'a kadar giden bir deniz yolu (1497) bulmuştur.⁸ Bir Portekiz vecizesi, "*E se mais mundo houvers, la chegara.*"⁹

Cenevizli Kristof Kolomb, gezgin Marco Polo'nun kitabında alizelerden bahsedildiğini, alize rüzgarlarının kuzeydoğudan esmesi nedeniyle ekvatora ve batısına ulaşmanın mümkün olduğuna Portekiz Kralını ikna etmeye çalıştı. Ancak başarısız olması üzerine Kolomb İspanya'nın yolunu tuttu. İspanya'da Kraliçe'yi ikna etti. Böylece keşif hazırlıkları başladı. Karavela denilen gemiler kullanılacaktı ve tayfalar özellikle seçilen yürekli ve denizcilikte tecrübeli insanlardı. 3 Ağustos 1492 tarihinde Kastilya şehri için vaatlerle dolu bir gün olmuştu ve limandan 3 adet gemi ayrıldı.

Kolomb'un filosu Amerika kıtasına vardığında, güvertedeki hiç kimse yeni bir dünyanın keşfedildiğinin farkında değildi. Genel kanı Japon denizinde bir adaya varılmış olduğuydu. Kolomb'un öncülüğünü üstlendiği yoldan İspanyol denizciler John Cabot, Amerigo Vespucci, Balboa gibi keşiflerin gitmesi sonucunda keşfedilen yerlerin daha büyük bir kıta olduğu anlaşılmıştı. İspanyollar 15. yüzyıl sonlarında

⁷ Ahmet Utku Özensoy, "15 ve 16. Yüzyıllarda Sömürgecilik Hareketleri, Fiyat Devrimi ve Sömürgecilik İdeolojisi", Tarih ve Gelecek Dergisi, Aralık 2019, Cilt 5, Sayı 3, s.822 (erişim tarihi 16.01.2020) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/905448>

⁸ Raimondo Luraghi, Sömürgecilik Tarihi, çev. Aydın Emeç, İstanbul: E Yayınları, 2015, s. 30

⁹ "Eğer yeryüzü daha büyük olsaydı yine de onun çevresini dolaşırdık."

gerçekleştirdikleri bu seferlerle, Avrupa'ya altın ve gümüş gibi değerli madenler taşımaya başlamıştır. İspanya'nın coğrafi keşiflerde etkili olması üzerine, Portekizliler Hint Deniz Yolu üzerinde hak iddia ederek; İspanyolların o bölgelerde keşif yapmasına engel olmayı amaçladılar. Papanın yardımıyla iki ülke arasında Tordesillas Antlaşması (1494) imzalandı. Bu antlaşmaya göre Atlas okyanusunun ortasından hayali dik bir çizgi çekilerek doğusunda kalan yerler Portekiz'in himayesine, batısında kalan yerlerse İspanyol kontrolüne bırakılmıştı. Tek istisna olarak Güney Amerika'daki Brezilya bölgesi Portekizlilerin himayesine teslim edilmişti.¹⁰

Ç. SÖMÜRGEÇİLİK

Sömürgecilik kavramı coğrafi keşifler ve devamındaki dönemde literatüre girmiş bir kavramdır. İlkel toplumlara sözde uygarlık götürme ve Hıristiyanlığı yayma amacı güden bu faaliyet, gelişmiş toplumların gelişmemiş toplumlar üzerinde uyguladığı politikaya verilen genel isimdir.

"İspanyol-Portekiz Atlantik sistemi, Keşifler Çağı sonrası oluşan dünya düzenidir. Katolik Kralların akrabalıklar yoluyla dünya hakimiyeti mefkuresi peşinde koşmaları ve Hıristiyanlığı yeni keşfedilen yerlere yayma gayretleri zamanla Avrupa kolonyal geleneğini doğurmuştur. Kolonyal geleneğin en acımasız uygulamaları İspanyolların Endülüs Emevilerini yok etmesi ve Amerika'yı fethetmeleri, Portekizlilerin Afrika ve Hindistan'a kadar ulaşmaları olmuştur. Bu durum bugünkü kapitalist sistemi oluşturan ilk öğelerden biridir. Yeryüzü topraklarının Katolik Papa tarafından İspanya ve Portekiz arasında Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılması ilk uluslararası sistemin örneği olan Atlantik sisteminin tanımlanmasına yardımcı olmuştur."¹¹

Papanın Tordesillas Antlaşmasıyla (1494) dünya topraklarını ikiye bölmesi ve Avrupalılar arasında paylaşırması, keşfedilmeyi beklenen dünya toprakları üzerindeki hakimiyetin ve egemenliğin sınırsızca sağlanabileceği anlamına

¹⁰ Özensoy, "15 ve 16. Yüzyıllarda Sömürgecilik Hareketleri, Fiyat Devrimi ve Sömürgecilik İdeolojisi", s. 824

¹¹ Süleyman Elik ve Faruk Bal, "Çağdaş Uluslararası Sistemin Kaynağı ve İlk Dönemi Olarak İspanya-Portekiz Atlantik Sistemi, 1493-1648", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: 2014, Cilt 1, Sayı 16, s.92

gelmektedir. Bu anlamda Papa, Avrupalılara Hıristiyanlığı yayma ve uygarlık götürme amaçlarıyla yapılacak her eylemin meşru olduğu fikrini teslim etmiştir. Sömürgeciliğin temeli, Tordesillas Antlaşmasındaki dünya topraklarını üzerinde hangi ilkel kabileler yaşıyor olursa olsun, keşif sonucunda o toprakların Avrupalılara ait olacağı fikri üzerine kurulmuştur. Bu düşünce ilerleyen yıllarda varlığını sürdürmeye devam edecektir. Temel sömürgecilik ideolojisi bu Antlaşmadan doğar.

a. Merkantilizm

Batı Avrupa ülkeleri arasında 15. yüzyıl itibariyle başlayan ticari ilişkiler, ipek ve baharat yolunun Osmanlı Devleti'nin eline geçmesiyle bir süre zayıflamış olup; Doğu'yla kurulan alternatif yollar sonucu tekrar canlanmıştır. *"Yeni ticari yolların bulunması, ticaret hacmini artırmış ve ticaretten sağlanan karlar sermaye oluşumu sürecini hızlandırmıştır. Üretimin artması, ticaret hacmini dolayısıyla piyasada hem para arzını artırmış, hem de dolaşımı artırmıştır."*¹²

Ticaretin geniş alanda ve büyük ölçeklerde yapılması sonucunda madeni metal para kullanımı artmıştır. Paranın ve değerli madenlerin piyasada artması enflasyonu ve fiyatların yükselmesi sonucunu doğurmuştur. Kentlerde ticaretle uğraşan burjuvazinin gücü artmış, toprak rantına dayalı sabit gelirler değer kaybetmiştir. Bu gelişmeler sınıfsal anlamda burjuvazinin politik gücünü artırırken, feodal beylerin politik ve kırsal bölgelerdeki etkinliklerini azaltmaya başlamıştı. Ticaret ağlarının oluşması bu gelişmelerin temel etkenidir diyebiliriz.

Söz konusu bu gelişmelerden sonra ilk sermaye birikiminin sağlanması ile, bir ülke değerli madenlere ne kadar sahip olursa, o kadar zengin sayılacak ve güçlü kabul edilecekti. Bir ülke yöneticisi kral, ülkesinin değerli maden varlığını artırmak için her türlü girişimde bulunmalıdır. Nitekim bu girişimler yeri geldiğinde savaş, yeri geldiğinde işgal veya fetih olabilir. İthalatın sınırlandırılması ve ticaretin artırılması diğer bir yöntemdir. Böylece merkantilist düşünce akımı ve felsefesi, ülkeleri yarış halinde gelişmeye itmiş olmakla; aynı zamanda sömürgecilik faaliyetlerine ciddi bir

¹² Cahit Aydemir ve Hüseyin Haşimi Güneş, Merkantilizmin Ortaya Çıkışı, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 2006, Cilt 5, Sayı 15, s.141 (erişim tarihi 16.01.2020) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/69877>

hız kazandırmıştır. Ancak bu hususta tek yönlü bir etkiden bahsetmek yerinde olmayacaktır. Öyle ki gerek merkantilist felsefe gerekse sömürgecilik faaliyetleri, ateşle barut gibi birbirlerini alevlendiren kavramlar olarak tarih sahnesinde ve literatürde yerini almıştır.

b. İspanyol Sömürgeciliği

İspanyol işgal ve fetih politikasında uygar ve Hıristiyan olan insanların dinsiz ve barbar olan insanlara karşı her zaman haklı olduğu yönünde bir inanç vardı. Tüm Güney Amerika'nın işgali sırasında İspanyollar tarafından uygulanmış genel fetih politikası bu düşünceye dayanır. Altın elde etme hırsıyla, yerli kabilelere uygulanan her yolun meşru olduğu kabul edilmekteydi. Zira Papa onlara Atlas okyanusunun batı bölümünü vaat etmişti. Doğanın kanunlarından olan büyük balığın küçük balığı yutması, güçlünün zayıfı ezmesi tam olarak bu kıtada yerli soykırımı ile gerçekleşmişti.

Bu ilk örnek yayılarak devam etmiştir. Altın hırsı ve geniş bir coğrafyayı keşfetme iç güdüsü ile İspanyollar tüm kıtayı dolaşmışlar, Contes isimli komutanın önderliğinde İnka medeniyeti, Aztekliler, Mayalılar ve daha birçok birbirinden farklı özellikler gösteren medeniyet yok edilmiş; tüm hazinelerine ise el konulmuştur. Böylece zaman içerisinde İspanya'ya ciddi miktarda servet ve hazine akışı olmuştu. Ancak dönemin İspanya'sında üretim yeterli olmadığı için, İspanya topraklarına gelen değerli madenler diğer üretici Avrupa ülkelerine dağılmış ve Avrupa genelinde kapitalizmin doğmasına neden olmuştur.

Encomendas, İspanyollar tarafından keşfedilen topraklarda yerlileri çalıştırma amaçlı uygulanan sistemdi. Bu sisteme göre imtiyaz sahibine (Encomiendero) yalnız bir toprak değil, aynı zamanda dilediği biçimde kullanabileceği bir miktar da yerli verilirdi. İspanyol sömürgeciliğinde temel amaç yerlilerin altın çıkarma işlerinde kullanılarak; altının işlenmesi ve daha sonra Avrupa'ya taşınmasıdır.¹³

İspanyol sömürgeciliğinde Güney Amerika topraklarına askerlerle birlikte, din adamları da götürülmüştü. Amaç yerli halkın temelde Roma Katolik öğretisini

¹³ Luraghi, Sömürgecilik Tarihi, s.58

benimsemesini sağlamaktı. Böylece Amerika'nın "ruhani fethi" açısından önemli adımlar atılmıştı.¹⁴ Ancak boyun eğmeyen ve direnen yerliler üzerinde şiddet uygulanmıştı. İspanyollar demiri işleme yöntemlerine haiz oldukları için, gerek demir zırhların, gerek demirden kılıcın ve hatta barutun kullanılması nedeniyle; yerli halk İspanyollara karşı mücadelesini kaybetmişti. Kızılderili halkın hızla yok edilmesi nedeniyle iş gücü kaybı meydana gelmiş; encomedia sistemi için gerekli olan iş gücünü karşılamak üzere Afrika'dan siyahi ırkta insanlar getirilmiş; böylece siyahi insan ticareti gelişmeye başlamıştı.¹⁵

Amerika kıtasında ilk sömürgecilik faaliyetleri İspanyol İmparatorluğu tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak İspanyol sömürgeciliği encomedia sistemine dayanan, yerli halkın çalıştırılması ve değerli madenlerin işlenerek İspanya'ya taşınması düzeni üzerine kuruludur. Tek motivasyonun değerli maden elde etme olduğu İspanyol sömürgeciliği, tüketim felsefesine dayalıdır. Değerli madenlerin tükenmesi neticesinde sömürgecilik faaliyetleri de son bulmuş, ancak fethedilen topraklardaki yerli medeniyetlerin tekrar kurulması mümkün olmamıştır. Yerli medeniyetler yerine, İspanya'dan serseriler ve suçlular gibi toplumun dışlanmış kesimleri Güney Amerika'ya yerleşmişti.

c. Hollanda Sömürgeciliği

Tordesillas anlaşması ile İspanyol Portekiz barışını sağlamak amacıyla düzenlenmiş anlaşma, taraflar arasındaki rekabeti ancak bir süreliğine barış içinde sürdürmüştü. 16. ve 17. yüzyılda İspanya ve Portekiz merkezi ülkeleri arasında süren bağımsızlık mücadeleleri sömürgecilik anlamında bu ülkelerin etkinliğini azaltmıştı. Yerel ülkelerinin yaşadığı iç karışıklıklar, Uzak Doğu Asya, Hindistan ve Afrika bölgelerinde sürmekte olan çeşitli uluslararası sömürgecilik düzenini değiştirmiş; Hollandalıların sömürgecilik tarihinde yer almasına neden olmuştur. Böylece zamanla sömürgecilikte İspanyol ve Portekiz tekeli kırılmıştır.¹⁶ Hollandalılarla birlikte İngiliz

¹⁴ Pınar Türkecan, "16. Yüzyılda orta ve güney Amerika'daki misyoner faaliyetleri ve kıta yerlileri üzerindeki etkileri", Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Yıl 2007, Cilt 24, Sayı 1, s. 233 (erişim tarihi 16.01.2020) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/611581>

¹⁵ Nurullah Gür, Köle Ticareti ve Ekonomik Gelişme, International Review of Economics and Management, Yıl 2014, Cilt 2, Sayı 2, s. 51 (erişim tarihi 16.01.2020) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/92556>

¹⁶ Marc Ferro, *Sömürgecilik Tarihi*, çev. Muna Cedden, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2017, s. 103

ve Fransız girişimleriyle, denizlerde boy gösteren ülkeler arasında çeşitli mücadeleler meydana gelmiştir.

Merkantilizm felsefesinin belki de çıkış noktası olarak gösterilmesi gereken Hollanda, 1585-1702 yılları arasında altın çağını yaşamış, demografik olarak yoğunlukla Yahudi bir toplumdaki rivayet edilen, Avrupa'nın en zengin ve aydın insanların yaşadığı ülke olarak gösterilmektedir.¹⁷ Doğu'da Hindistan bölgesinde, New Amsterdam'da ve Brezilya'daki Hollanda sömürgelelerini yöneten iki büyük şirket sayesinde Hollanda dış ticareti oldukça gelişmişti.¹⁸

ç. İngiliz Sömürgeciliği

Hollandalı tacirlerin denizde egemenliği İngilizleri ciddi anlamda kısıtlamaktaydı. Öyle ki denizlerde yalnızca ada çevresinde etkili olan İngilizler, kendi ülkeleri çevresinde dahi Hollandalıların olumsuz etkilerine maruz kalıyordu. Hollandalı tacirler Baltık denizi bölgesinde geniş bir ticaret hacmine sahipti. Yayılmacı politika güden İngiliz denizci tacirler, Hollandalılar nedeniyle denizlerde aktif olamıyordu. İngiltere'de iç savaşın sona ermesiyle ulusal birlik sağlanmış oldu ve denizlerde Hollanda hegemonyasına son vermek amaçlandı. Oliver Cromwell döneminde denizcilik kanunu 1651 yılında yayınlandı. Bu kanuna göre, İngiltere'ye giriş yapan ürünler ya İngiliz gemileriyle ya da malı gönderen ülkenin gemileriyle taşınacaktı. Hollanda denizcilerinin aracılık yapması böylelikle engellenmiş oldu.¹⁹

İngiliz Hollanda savaşlarında sermayenin gücü silah zoruna yenik düşmüştü. Hollandalılar ekonomik zenginliklerine rağmen İngilizler kadar iyi orduya sahip olmadıkları için savaşları kaybetmiş; böylece kolonilerini terk etmek zorunda kalmıştı. Hollanda burjuvazisi düşen kar marjı nedeni ve yatırımları başka alanlara kaydırma amacıyla, eskisi kadar karlı olmayan koloni yatırımlarını sınırlandırmıştı.

Amerika'nın altını ve gümüşü, yükselen güçler İngiltere ve Fransa için hedef olmuştu. Ancak Fransa'nın diğer Avrupa ülkeleriyle savaş halinde olması, Fransa'nın

¹⁷ https://tr.wikipedia.org/wiki/Hollanda_tarihi

¹⁸ Marc Ferro, Sömürgecilik Tarihi, s.105

¹⁹ Marc Ferro, Sömürgecilik Tarihi, s.105

sömürgecilik faaliyetlerini zayıflatmakta; böylece İngiltere'nin etkinliği yükselmekteydi. İngiliz sömürgeciliğinin ilk aşamasında öncelik ticarettedi. İspanyolların aksine İngilizler Hıristiyanlığı yaymaya önem vermemişti. Gerçek zenginleşme kaynağını ticarete ve sömürge topraklarındaki egemenlikte bulan İngilizler, 17. yüzyıldan başlamak üzere devam eden üç asır boyunca dünya sömürgecilik tarihinde en önemli yere sahip olmuştu.

İngiliz sömürgeciliğinin Amerika kıtasındaki en önemli atılımı, İngiliz kalvinistlerin baskı altında kalmasıyla başlamıştı. Yüksek rahipler sınıfının sömürsünden ve ahlaksızlığından ayrı tutulmak için kendilerine (Puritains) Püritenler, yani İngilizce "Pure" kelimesinden gelen saf, temiz ve bozulmamış anlamını vermişlerdi. İngiltere'deki baskı nedeniyle kalvinistler önce Hollanda'ya sığınmışlar; daha sonra talihlerini "yeni dünya" olarak bilinen Amerika kıtasında aramaya karar vermişlerdi. Tüccar, banker, zanaatkar gibi çeşitli meslek gruplarından oluşan kalvinistler, dini inanışları nedeniyle çalışmayı yaşam felsefesi olarak benimsemişti. Amerika'da ilk yerleşik topluluk olan Virginia halkı gibi toprağı işlemeye, yerlilerle ve hayvanlarla savaşmaya başlamışlardı. Virginialılardan farklı olarak yalnızca tarımla yetinmemişler, denize açılmışlar ve gemici tüccar olmuşlardı.²⁰

Virginia toprakları ve New England bölgesine göç eden halklar, burada yeni bir uygarlık kurmayı amaçlamıştı. Atlantik okyanusu kıyısına kurulan uygarlıklar, karadan iç bölgelere doğru ilerleme eğilimi göstermişlerdi. Ancak bu bölgelerde yabani hayvanlar, sert doğa koşulları ve yerli kabileler gibi engellerle karşılaşmıştı. Bu nedenlerle iç bölgelere ilerleme ve yayılma politikası yerine, deniz ticaretine ve üzerinde egemenlik kurulan toprağı dayalı tarım üretimine önem verilmişti.

17. yüzyıl boyunca çoğunluğu Britanyalı olmak üzere, çok çeşitli Avrupa toplulukları Kuzey Amerika'nın Atlantik Okyanusu sahili boyunca yerleşim yerleri kurmuştu. Avrupa'dan Amerika kıtasına gelen insanlar genellikle çiftçi, esnaf ve zanaatkârlardan oluşan orta sınıf ve vasıfsız işçilerdi. Britanya'dan gelenler önceleri yoğun olarak New England ve Virginia bölgelerine yerleşmiş; daha sonra ise buranın

²⁰ Luraghi, Sömürgecilik Tarihi, s.103

güneyi ve batısına doğru yayılarak ileride A.B.D.'yi oluşturacak olan 13 koloniyi kurmuştu.²¹

Amerikan kolonilerinde din ve yönetim hususlarında farklılıklar oluşmuştu. Çok çeşitli ulustan toplulukların gelmesi, farklı örf ve adetleri doğurmuştu. Bazı yönetimlerde insanlar tek bir kiliseye itaat etmeye zorlanmakta iken; dini konulara müdahalede bulunmayan koloniler de bulunmakta idi. Güneydeki koloniler Anglikan kilisesine yani Britanya İmparatorluğu dinine bağlı kalmayı tercih etmişti. Ancak New England bölgesinde Püriten geleneği hakimdi. Bu anlamda New England bölgesinin Britanya İmparatorluğundan bağımsız bir dini yönetimi benimsediği söylenebilir.²²

Britanya'da Protestan akımının büyük baskı altında kaldığı, bu nedenle Amerika'ya göç edenlerin çoğunluğunun Protestan Birleşik Krallık vatandaşı olduğunu söylemiştik. Bu anlamda Amerika kıtasında, kıta Avrupa'sının kadim eski Roma Katolik inancı, yerini bambaşka bir inanç akımına bırakmıştı. Ancak dini inançlar ve yönetim arasında her toplulukta sıkı bir bağ yoktu ve bazı topluluklarda din tamamen insanların vicdanlarını ilgilendiren bir konu olarak görülmüştü. Bu nedenle Avrupa'da baskı altında kalan çeşitli dini akımlar Amerika'da özgür bir ortamda kendilerini rahatça ifade ediyordu. Söz konusu özgür ortamın oluşmasıyla, toplumsal bir barış ve dayanışma sağlanmıştır diyebiliriz.

İngiliz sömürgeciliği yalnızca Amerika kıtası üzerinde değil, Uzak Doğu Asya'da, Afrika'da, Arabistan'da, Hindistan'da varlığını sürdüren bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hususta İngiltere'nin sömürgecilik anlayışı üç tarihsel dönem içerisinde incelenmektedir. Birinci dönem, 17. yüzyılın sonlarından başlayarak 19. yüzyılın başlarına kadar devam eden dönemdir. Birinci dönemde merkantilizm ve Amerika kıtasının sömürge haline getirilmesi önem taşır. İkinci dönem, 19. yüzyılda başlayan Osmanlı, Çin ve İran gibi geri kalmış sanayileşmemiş ülkelerin ekonomik anlamda sömürgeci devletlere bağlanması suretiyle oluşturulan, serbest ticaret sömürgeciliği dönemidir. Üçüncü dönem ise, 1940'lara kadar süren ekonomik ve

²¹ R. Murray Thomas, *God in the Classroom: Religion and America's Public Schools*, Connecticut, Praeger Publishers, 2007, s.23

²² Orçun İmga, *Amerika'da Din ve Devlet*, Ankara, Liberte Yayınları, 2010, s.84,85,86

siyasi egemenliğe dayalı sömürgecilik düzenidir. Yeni sömürgecilik dönemi olarak ifade edilir.²³

Tarihte "üzerinde güneş batmayan ülke" olarak bilinen Britanya İmparatorluğu, yıllarca süren sömürgecilik düzeninde ciddi bir zenginlik elde etmiştir. Uluslararası anlamda sömürgecilik rekabetinde başat rolü üstlenen İngiltere, gelişimini bu dış siyasetine borçludur. Ancak Britanya, Amerika kıtasında diğer kıtalarda olduğu gibi uzun yıllar boyunca salt sömürü düzenini gerçekleştirememiştir. Zira Amerika kıtasında büyük bir bağımsız toplumsal güç oluşmuştur.

D. AMERİKAN BAĞIMSIZLIK SAVAŞI

Tarih boyunca İngilizlerde, doğuştan kendi kendilerini yönetme (self-government) aşkı vardır. Orta Çağda Magna Carta ile burjuvazi krala karşı bağımsızlığını elde etmişti. Bu bağımsızlık ve kralın yetkilerinin sınırlandırılması, burjuvanın ilk zaferi olarak tarihte önemli bir kırılma noktası oluşturmuştur. Bu anlamda burjuva kendi menfaatini toplumsal bir menfaat olarak sunmakla, İngiltere'de bağımsız bir yönetim biçimi henüz o tarihlerde benimsenmişti. Ancak her daim kilise ve kralın toplumsal anlamda ciddi bir otorite olduğu söylenebilir.

Söz konusu kendi kendini yönetme kavramının Britanya toplumlarında tarihten gelen bir Orta Çağ geleneği olması, Amerika kıtasında bazı sonuçlar doğuracaktı. Orta Çağ'da commendatio sözleşmeleri ile kurulan egemenlik ilişkisi, tarih boyunca çeşitli sınıfsal farklılıkların oluşmasına neden olmuştu. Üretim ilişkileri serf, vassal ve lord gibi sınıfsal hiyerarşik yapıda işletilmiştir. Söz konusu bu ilişkiler, yerini coğrafi keşifler neticesinde uzak topraklara yayılan bir sömürü düzenine bırakmıştır. Amerika'dan Britanya adasına yıllarca hammaddeler taşınmış; işlenen hammaddeler sonucu üretilen işlenmiş ürünler yine Amerika toplumlarına satılmıştı. Böylece Amerika kıtası bir İngiliz kolonisi haline gelmişti.

²³Amerika Kıtasının Tarihsel Gelişimi,
http://www.latinulkeler.com/Makaleler/latin_amerika_tarihi/amerika_tarihi.php

Amerika kolonisinde oluşan ekonomik ve politik yapılar Avrupa'dakinden farklı olmuştu. Avrupa'daki gibi bir monarşi, bir aristokrasi yoktu. Aristokrasi ve monarşi yönetimlerinin sıkı sınırlamalarıyla bağımlı olmayan Amerika ekonomisinde serbest bir gelişim ortamı oluşmuştu. Ancak Atlantik okyanusu kıyısında yer alan Amerika kolonileri İngiltere dışında bir ticaret ortağına sahip olmadığı için yıllarca bir sömürü ülkesi olarak değerlendirildi. 1756-1763 yıllarında İngiltere ve Fransa arasında sömürgecilik ve denizlerdeki üstünlük yarışında doğan rekabet ile Yedi Yıl Savaşları meydana gelmişti.

İngiltere, Yedi Yıl Savaşları ile uğradığı zararları, Amerika Kıtası'ndaki kolonilerine getirilen ek vergilerle karşılamaya çalıştı. Bu vergilendirme politikası Amerika Kıtası'ndaki İngiliz kolonilerinin birleşerek isyan etmesine, bağımsızlık savaşı başlatmasına neden oldu. Boston Çay Partisi olayını takiben, 5 Eylül 1774 yılında aralarında George Washington ve Benjamin Franklin'in de bulunduğu bir Amerikan kongresi yapıldı. Birçok yazar ve birçok eyalet temsilcisi de bu kongreye katıldı. Kongrede kolonilerin kendilerine ait karar verme yetkilerinin ve yasadışı olarak konulan vergilerin sadece kendilerince hazırladıkları yasalarla mümkün olacağı belirtilmişti. İki ay içinde Amerikan Bağımsızlık Devrimi her yere yayılmıştı. Kısa bir süre sonrada 10 Mayıs 1776 yılında Philadelphia'da 2. kongre toplandı. Ve en sonunda taraflar anlaşarak 4 Temmuz 1776 yılında bağımsızlık bildirgesi yayınlandılar.

1778 yılına gelindiği zaman Amerika kolonisi büyük bir bağımsızlık mücadelesi vermişti ve birçok millete örnek olmuştu. 1780 yılında Fransa, Amerika'ya ordu göndererek bağımsızlığa destek verdi. George Washington ve Fransız birliklerinin birleşmesiyle İngiltere ordusunun bir kısmı daha yenilgiye uğratılmıştı. 1782 yılında güney limanları İngilizlerden arınmıştı. Sadece New York ve yakınlarında çok az sayıda İngiliz askerleri kalmıştı. 3 Eylül 1783'te imzalanan Paris Barış Antlaşmasıyla, Amerikan Birleşik Devletlerinin bağımsızlığı resmen kabul edildi. 1787 yılında hazırlanan federal anayasa ile 1789'da George Washington ilk başkan seçildi. Devrim liderleri ise yeni kurulan bağımsız devletin kurucu hükümetinde görev almıştı.

E. ANAYASAL DÜZENDE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Thomas Paine isimli siyasi kuramcı, 1776 Ocak ayında Sağduyu (Common Sense) bir diğer tabirle Amerikalıların kullandığı "Ortak Akıl" adlı 50 sayfalık kitapçık ile iç barışın sağlanmasında ve bağımsızlık isteğinin somutlaşmasında önemli bir rol oynamıştır. Thomas Paine kitabında soydan geçen krallık anlayışına karşı çıkmış, tek bir dürüst adamın bile toplum için gelmiş geçmiş tüm taçlı zorbalardan daha değerli olduğunu söylemiştir. Ona göre seçenekler, ya zorba bir krala ve yıpranmış bir hükümete boyun eğmek, ya da kendi kendisine yeterli ve bağımsız bir cumhuriyet olarak mutlu yaşamaktı.

*"Kendisine tabiatı rehber edinen kimse, fikirlerinde kolay kolay mağlup edilemez. Bağımsızlık, yalın basit bir kanun olarak kendi içimizde mevcuttur."*²⁴

*"Mevcut durumumuzu özetlersek, kanun yapamayan bir yasama, plan yapamayan bir akıl, isimsiz bir anayasa ve daha garip bir şekilde şaşırtıcı olanı ise bağımlılık için çabalamasına rağmen mükemmel bir bağımsızlık durumu."*²⁵

Thomas Paine'in Amerikan bağımsızlık bildirgesinin ortaya çıkmasında "Common Sense" ortak akıl isimli kitabı, cumhuriyetçi düşünceye büyük etki etmiştir.²⁶ Amerika gibi büyük bir kıtayı, İngiltere gibi küçük bir adanın kolonisi yapmak, ona göre bir yıldızın gezegen üzerindeki hakimiyeti metaforuyla doğanın yasalarına aykırıydı.²⁷ Aynı zamanda özgürlük ve cumhuriyetçi düşüncenin yayılmasında büyük pay sahibi olan Paine, "Tarımsal Adalet" isimli eseri ile toplumsal özgürlüğün asgari şartlarını belirlemesi ve asgari ücret kavramının tespiti ile aslında Marksist özgürlük anlayışının doğmasına da etki etmiştir.²⁸

²⁴ Thomas Paine, *Sağduyu*, çev. Prof. Dr. M. Macit Kenanoğlu, İstanbul: Lotus Yayınevi, 2016, s. 99

²⁵ Paine, *Sağduyu*, s.100

²⁶ Fikret Çelik, "Modern Dönemde Cumhuriyetçi "Özgürlük" Anlayışı", *Akademik İncelemeler Dergisi* 8, sy. 1 (2013): 138

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/17735>

²⁷ Mumin Köktaş "Amerikan Aydınlanması: Bir Giriş Denemesi", *Liberal Düşünce Dergisi* 19, sy. 73-74 (2014): sayfa 129

<http://www.libertedownload.com/LD/arsiv/73-74/11-mumin-koktas-amerikan-aydinlanmasi.pdf>

²⁸ Fikret Çelik, "Modern Dönemde Cumhuriyetçi "Özgürlük" Anlayışı", *Akademik İncelemeler Dergisi*, Yıl 2013, Cilt 8, Sayı 1, s. 141 (erişim tarihi 17.01.2020)

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/17735>

Merkantilist felsefe, Avrupa ülkelerini akıl almaz bir yarış içinde yıllar süren kanlı savaflara ve mücadelelere sürüklemiştir. Avrupalılar yalnızca Amerikalı yerli kabileleri yok etmekle kalmamış, aynı zamanda Afrikalı birçok zenciye köleleştirmiştir. Tıpkı Roma'da olduğu gibi, aradan uzun yıllar geçmesine rağmen kölelik sistemi uygulanmıştır. Eski çağlarda olduğu gibi köle ticareti serbestçe yapılmıştır. Tek gayenin daha fazla kar ve gelir elde etme olduğu acımasız emperyalist politikalar, durmaksızın dünya düzenini derinden sarsmıştır. Giderek zenginleşen Avrupa ülkeleri, elde ettiği zenginliklerle asla yetinmemiş; hammaddelerin işlenmesini sağlamakla, pazar ülkeleri kendine bağımlı hale getirmişti.

Avrupalı ülkelerin diğer ülkeleri sömürge haline getirmesindeki etkenlere baktığımızda, denizlerdeki hakimiyetin ve silahlanmanın önemi büyüktür. Denizcilik alanındaki gelişmeler ve silahlanma, Haçlı Seferleri ile Avrupalıların Osmanlı Devleti'nden aldığı yenilikler ile gelişmişti. Aynı şekilde matbaanın bulunması, barutun kullanılması, pusulanın bulunması gibi gelişmeler Avrupalıların coğrafi keşifleri gerçekleştirmesindeki başlıca etkenlerdi.

Avrupa ülkelerinin sömürge düzeni Amerika kıtasında farklı bir biçimde tezahür etmişti. Amerika kıtasında kurulan koloni düzeni bambaşka bir modeldeydi. Avrupa'nın dışlanmış kesimleri Amerika'da kendilerine yeni bir hayat kurmuş; böylece Amerika kıtasında yeni büyük bir yapı oluşmuştu. Zaman içerisinde Amerikan kıtasının artan vergilere karşı isyan etmesi ile bağımsızlık zorlu süreçlerden sonra kazanılmış oldu. Hemen arkasından Fransız ihtilali ile birlikte ulusal hareketlenmeler boy göstermişti. Böylece her ulusun kendi iç düzeninde bağımsız olabileceği fikri yayılmıştı. Öyleyse Amerika'nın bağımsızlık savaşı bütün dünyayı ve özellikle sömürge ülkelerini etkilemişti. Fransız ihtilalinin de etkisiyle, ulus devletlerin emperyalist güçlere karşı direndiği, bağımsızlık mücadeleleri verdiği söylenebilir. Bağımsızlık mücadeleleri yalnızca bu dönemle sınırlı kalmamış, yıllarca farklı nedenlerle ve farklı coğrafyalarda birçok insanın ölümüne yol açacak şekilde sürmüştür.

Günümüzde modern anlamda bağımsızlık, ikinci ve üçüncü dönem İngiliz sömürgeciliği modeline karşı verilmekte olan bağımsızlık savaşıdır. Öyle ki, tam

bağımsız bir ülkeden söz edebilmek kolay değildir; zira kültürel, dilsel, ahlaki ve örf adetlerin asimilasyonu ile yeni model bir sömürgecilik anlayışı geliştirilmiştir. Bu anlamda geçmiş dönemde yer alan sömürgecilik faaliyetiyle pazar haline gelmiş ülkeler, yalnızca çeşitli metalar değil aynı zamanda belli bir kültür de ithal etmektedir. Dolayısıyla günümüzde gerek örf ve adetlerin, gerekse kültürel yıkımın sonucunda bağımsızlıktan söz etmek oldukça güçtür. Bu anlamda yıllarca sömürülen Amerika kıtasından doğan Amerika Birleşik Devletleri, günümüzde neredeyse her ülkeyi bir şekilde emperyalist politikalarına maruz bırakmaktadır. Yıllarca bir koloni olmanın ötesinde, süper güç olması suretiyle modern bir sömürgecilik anlayışı benimsediğini söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

Amerika Kıtasının Tarihsel Gelişimi,

http://www.latinulkeler.com/Makaleler/latin_amerika_tarihi/amerika_tarihi.php

Aydemir, Cahit. Güneş, Hüseyin Haşimi. Merkantilizmin Ortaya Çıkışı, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 2006, Cilt 5, Sayı 15. (erişim tarihi 16.01.2020)

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/69877>

Çelik, Fikret. "Modern Dönemde Cumhuriyetçi "Özgürlük" Anlayışı", Akademik İncelemeler Dergisi, Yıl 2013, Cilt 8, Sayı 1. (erişim tarihi 17.01.2020)

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/17735>

Çolak, Ömer. "İtalyan Şehir Devletleri'nin On Dördüncü Yüzyıldan İtibaren Geçirdiği Ekonomik Değişimin Rönesans Hareketine Olan Etkisi".

Elik, Süleyman ve Bal, Faruk. "Çağdaş Uluslararası Sistemin Kaynağı ve İlk Dönemi Olarak İspanya-Portekiz Atlantik Sistemi, 1493-1648", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: 2014, Cilt 1, Sayı 16.

Ferro, Marc. *Sömürgecilik Tarihi*, çev. Muna Cedden, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2017.

Gür, Nurullah. Köle Ticareti ve Ekonomik Gelişme, International Review of Economics and Management, Yıl 2014, Cilt 2, Sayı 2. (erişim tarihi 16.01.2020)

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/92556>

Gürel, Burak. ve Yörük, Erdem. "Devlet, Sermaye ve Kapitalizmin Tarihsel Sosyolojisi", Mülkiye Dergisi, Yıl: 2018, 42 (2). (erişim tarihi 15.01.2020)

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/529117>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Hollanda_tarihi

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kutsal_Roma_%C4%B0mparatorlu%C4%9Fu#Ordu

İmga, Orçun. Amerika'da Din ve Devlet, Ankara, Liberte Yayınları, 2010.

Köktaş, Mümin. "Amerikan Aydınlanması: Bir Giriş Denemesi", *Liberal Düşünce Dergisi* 19, sy. 73-74 (2014). <http://www.libertedownload.com/LD/arsiv/73-74/11-mumin-koktas-amerikan-aydinlanmasi.pdf>

Luraghi, Raimondo. Sömürgecilik Tarihi, çev. Aydın Emeç, İstanbul: E Yayınları, 2015.

Machiavelli, Niccolo. *Prens*, çev. Kemal Atakay, İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2013.

Özensoy, Ahmet Utku. "15 ve 16. Yüzyıllarda Sömürgecilik Hareketleri, Fiyat Devrimi ve Sömürgecilik İdeolojisi", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, Aralık 2019, Cilt 5, Sayı 3. (erişim tarihi 16.01.2020) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/905448>

Özkan, Murat Sultan. Orta Çağ'da Batı Dünyasında Otoritenin Sorunsallığı Tarihi ve Felsefi Bir Çözümleme, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl:2017, Cilt 4, Sayı 8. (erişim tarihi 14.01.2020) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/334111>

Paine, Thomas. *Sağduyu*, çev. Prof. Dr. M. Macit Kenanoğlu, İstanbul: Lotus Yayınevi, 2016.

Thomas, R. Murray. "God in the Classroom: Religion and America's Public Schools", Connecticut, Praeger Publishers, 2007.

Türkecan, Pınar. "16. Yüzyılda orta ve güney Amerika'daki misyoner faaliyetleri ve kıta yerlileri üzerindeki etkileri", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl 2007, Cilt 24, Sayı 1. (erişim tarihi 16.01.2020) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/611581>

West, Robin. "Tom Paine's Constitution", *Georgetown Law Faculty Publications* 89, (2010)<https://scholarship.law.georgetown.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com.tr/&httpsredir=1&article=1285&context=facpub>

Yılmaz, Hakan. "Püritenlik ve Amerikan Siyasi Hayatı", *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, Yıl 2017.